

Beoordelingskader voor onderzoek gericht op de evaluatie van experimenten binnen de Participatiewet

ZonMw, 30-09-2016

Kwaliteitscriteria

1. Doelstelling

1. De doelstelling van het onderzoek is helder geformuleerd en sluit naadloos aan bij de kaders van de AMvB en de Participatiewet.
2. Achterliggende rationale en hypothese zijn helder geformuleerd in het voorstel. De achterliggende (beleids/gedrags)theorie wordt beschreven, inclusief de onderbouwing van de veronderstellingen door de op dat moment beschikbare empirische kennis, het aanbod aan de controlegroep en het beoogde contrast dat wordt gecreëerd tussen de interventiegroep en de controlegroep.
3. Het onderzoek dient antwoord te geven op de vraag in hoeverre de interventie/beleidsmaatregel leidt tot (het aanvaarden van) regulier, betaald werk en het volledig onafhankelijk worden van de uitkering.
4. Het plan van aanpak sluit goed aan op de doelstelling van het onderzoek conform 1.1. Op heldere wijze wordt de keuze voor de onderzoeksmethodiek gegeven de doelstelling onderbouwd.

2. Type onderzoek

1. Onderzoeken richten zich op effectiviteitsonderzoek, liefst in combinatie met verklarend onderzoek.

Voor effectiviteitsonderzoek (kwantitatief onderzoek) geldt:

2. Om de effectiviteit¹ van de interventie aan te tonen is een vergelijking nodig met een groep die de reguliere aanpak heeft gekregen ("care as usual") en/of een groep die de interventie niet gekregen heeft maar wel een ander aanbod.
De interventies dienen nauwkeurig beschreven te worden. De groep die niet mee doet aan het onderzoek, en buiten het experiment valt, dient te worden beschreven (denk aan aantal, percentage, relevante kenmerken, onder andere in vergelijking tot de groep die wel mee doet).
3. De onderzoeksmethode dient selectie-effecten voor deelname aan de experimentele groepen uit te kunnen sluiten. Het uitvoeren van een RCT² is geen vereiste. Het uitvoeren van een natuurlijk experiment³ is toegestaan (mits aan 2.2 wordt voldaan); evenals een vergelijking tussen proef-en controlegroepen waarbij overtuigend wordt onderbouwd dat selectieve inzet van de interventie voorkomen wordt. De interventiegroepen worden onderworpen aan de interventies zoals beschreven in de AMvB.
4. Bij het gebruik van RCT's (of vergelijkbare aanpakken) wordt ingegaan op de wijze waarop risico's die de zuiverheid van het experiment kunnen aantasten worden

¹ De effectiviteit van de onderzochte interventie geeft aan in welke mate deze interventie een – liefst onafhankelijke – bijdrage heeft geleverd aan het bereiken van het doel van de interventie, inclusief de sterkte van dit effect.

² Een RCT – randomized controlled trial – betreft een gerandomiseerd onderzoek, waarbij het effect van de interventie wordt vergeleken tussen een interventiegroep en een controlegroep. De toewijzing van deelnemers aan de groepen wordt door het lot bepaald (gerandomiseerd), zodat selectie-effecten kunnen worden uitgesloten.

³ In een natuurlijk experiment wordt de toewijzing van deelnemers aan de interventie- en controlegroep bepaald door factoren die niet worden bepaald door de onderzoekers, echter, het proces van toewijzing dient vergelijkbaar te zijn met gerandomiseerde toewijzing.

meegenomen. De haalbaarheid van het onderzoek (waaronder adequate inclusie⁴ en voorkomen van de uitval⁵) is een belangrijk criterium en dient goed te worden onderbouwd en gedurende het onderzoek te worden gemonitord en gehandhaafd.

5. Het onderzoek stelt de onafhankelijke werkzaamheid interventie (netto-effect) vast. In het onderzoeksvoorstel wordt onderbouwd dat de gekozen onderzoeksmethode de effectiviteit van de interventie aan kan tonen op het niveau van bewezen effectief.

Voor verklarend onderzoek geldt:

6. Het onderzoek genereert wetenschappelijk gefundeerde en reproduceerbare kennis over waarom en hoe de interventie leidt tot de gevonden uitkomsten (verklarende evaluatie). Het opstellen van een beleidstheorie is een vereiste in de aanvraag.
7. Het onderzoek maakt inzichtelijk of en in hoeverre de interventie in samenhang met andere (persoons-contextgebonden) factoren effect heeft op de afhankelijkheid van uitkering. Onderzoeken richten zich hiermee niet alleen op de effecten van de onderzochte prikkel, maar kijken ook naar het effect van andere relevante (context)factoren op de sterkte van het effect.

3. Uitkomstmaten

1. Elk onderzoek dient uitspraak te doen over de effecten op de uitkomstmaat uitstroom naar regulier, betaald werk en het onafhankelijk worden van de uitkering. De uitkomstmaat betreft loonvormende arbeid, dus werk waarmee loon wordt verdiend en waarvoor loonbelasting wordt afgedragen. Onder regulier werk valt ook werk waarbij gebruik gemaakt wordt van loonkostensubsidie om de verminderde loonwaarde te compenseren, beschut werk, en detachering vanuit de Wsw bij een reguliere werkgever. Werken als zzp telt mee als regulier werk, als hierdoor voldoende inkomen ontstaat om geen uitkering nodig te hebben. Onbeloonde activiteiten zoals vrijwilligerswerk, sociale activering, participatieplaatsen of vormen van werken met behoud van een volledige uitkering vallen niet onder regulier betaald werk.

4. Doelgroep en inclusie

1. De keuze voor de doelgroep wordt onderbouwd in het onderzoeksvoorstel. De geschiktheid van de onderzoeksmethode en de uitvoering hiervan in relatie tot de gekozen doelgroep wordt ook onderbouwd en voldoet aan wetenschappelijke standaarden en sluit aan bij de AMvB.
2. Het aantal deelnemers aan het onderzoek (in totaal en per interventie/controlegroep) wordt benoemd en onderbouwd in relatie tot het verwachte effect en de power⁶ van het onderzoek om het effect van de interventie met voldoende solide statistische basis en betrouwbare en objectieve gegevens aan te kunnen tonen. Er wordt een powerberekening gegeven en onderbouwd, waarbij realistisch ingegaan wordt op het verwachte effect van de interventie op de belangrijkste uitkomstmaten in relatie tot de doelgroep en de geschatte benodigde deelname tijdens de verschillende metingen in het project. De beleidswaarde⁷ van het verwachte effect dient te worden onderbouwd. Zie ook criterium 4.1.

⁴ Inclusie betreft het betrekken van deelnemers bij het onderzoek, waarbij bepaalde inclusie- en exclusiecriteria kunnen worden gehanteerd.

⁵ Uitval betreft geïnccludeerde deelnemers die door non-response of andere omstandigheden, gedurende het onderzoek stoppen met deelname.

⁶ De power van een onderzoek geeft aan hoe groot de kans is dat een bestaand effect van de interventie, daadwerkelijk in het onderzoek wordt gemeten. Middels een poweranalyse wordt berekend hoeveel deelnemers er nodig zijn in het onderzoek, om een significant effect te kunnen meten. Als het verwachte effect klein is, is er een grotere groep deelnemers nodig en vice versa.

⁷ Beleidswaarde – betekenis van het effect voor het beleid (praktijkwaarde vs statistische significantie).

3. Het onderzoeksvoorstel beschrijft op welke wijze deelnemers aan het onderzoek worden geïncludeerd en onderbouwt dat hiermee het benodigde aantal deelnemers kan worden geïncludeerd. Er wordt ook ingegaan op het plan van aanpak wanneer de inclusie niet lukt of dreigt te mislukken.
 4. Het onderzoeksvoorstel beschrijft en onderbouwt de wijze waarop uitval van deelnemers tijdens het onderzoek wordt geminimaliseerd. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de haalbaarheid van de inclusie en de maatregelen om deelnemers betrokken te houden. Het voorstel geeft inzicht in de complexiteit van de dataverzameling in de praktijk en hoe hiermee wordt omgegaan, om te voldoen aan de vooraf gestelde criteria om het onderzoek voldoende wetenschappelijke waarde te kunnen geven.
 5. Het voorstel dient te beschrijven hoe betrouwbare en objectieve gegevens worden verzameld van de groep cliënten die niet deelneemt aan het onderzoek (referentiegroep). Hierdoor is het mogelijk een vergelijking te maken met de wel aan het onderzoek deelnemende cliënten. Het voorstel beschrijft hoe de mate van generaliseerbaarheid van de uitkomsten van het experiment in kaart wordt gebracht.
5. Vergelijkbaarheid van onderzoeken
1. Onderzoekers werken mee aan het landelijk vergelijken van experimenten. Na honorering dient overeenstemming te worden bereikt over een eenduidige door alle onderzoeken te hanteren minimale dataset ofwel een gezamenlijke kern set van uitkomstmaten en definities van gebruikte uitkomstmaten en centrale concepten.
 2. De vergelijkbaarheid van het onderzoek met onderzoeken die in andere gemeenten plaatsvinden, wordt in het onderzoeksvoorstel onderbouwd.
6. Uitvoering
1. In het onderzoeksvoorstel is de haalbaarheid van het onderzoek onderbouwd. De onderzoekers dienen gedurende het onderzoek elk half jaar een rapportage op te leveren over de voortgang en in het plan van aanpak te beschrijven welke resultaten tussentijds per jaar verwacht worden. Indien tijdens de uitvoering van het onderzoek de beoogde inclusie niet wordt gehaald en de uitval te hoog en te selectief is, kan het experiment beëindigd worden, conform de AMvB.
 2. De bij het onderzoek betrokken stakeholders worden benoemd en onderbouwd. Er wordt inzicht gegeven in de wijze van samenwerking tussen beleid, praktijk en onderzoek. De wijze waarop participatie van bijstandsgerechtigden is geborgd wordt beschreven en uitgewerkt.
 3. In het onderzoeksvoorstel staat beschreven welke maatregelen worden getroffen opdat de interventie(s) zoals voorgeschreven en eenduidig worden aangeboden en het onderzoek conform het onderzoeksvoorstel wordt uitgevoerd.